

Könyvespolc

Marcel Frydman: Televízió és erőszak **Számvetés és válasz a szülők és nevelők kérdéseire**

Marcel Frydman könyve mind- azoknak szól, akik valamilyen formában érintettek a gyermekek nevelésében, azaz pedagógusoknak, pszichológusoknak, nevelőknek, népművelőknek és természetesen a szülőknek.

Az utóbbi huszonöt évben az agresszivitásjelentős növekedésének lehetünk tanúi a gyermekeknél, a serdülőknél és a felnőtteknél egyaránt. A televízió programjaiban egyre nő az erőszakos jelenetek száma. Az erőszak a főhősök leggyakoribb eszközévé vált céljuk elérésében – írja a szerző könyvének első – Erőszak a képernyőn címet viselő – fejezetében.

Felmérések szerint a fiatalok amerikai állampolgár öt és tizenöt éves kora között több mint tizenháromezer négyszáz erőszakos halált néz végig a képernyő előtt.

A „Le Point” c. hetilap egy héten keresztül figyelte az egyik francia televízió-állomás műsorát. Az eredmények elképesztőek: hatszázhetven gyilkosságot, négyszáztizenkilenc lövöldözést vagy robbantást, tizennégy emberrablást, harminckét túszul ejtést, huszonhét kínzást számoltak meg. De még ennél is elrettentőbbek azok az esetek, amikor egy-egy erőszakos filmet követően gyerekek ugyanolyan módon embert ölnek, gyerektársaikat kínozzák meg, mintegy újraprodukálva a forgatókönyvet.

A könyv ismerteti a televízióban és a moziban megjelenő erőszak következményeit vizsgáló – más szerzők által végzett kísérleteket. A Bandiira pl. négy csoportot alakított ki óvodás gyermekekből. Az első csoport előtt egy ember ütött, rugdosott egy műanyag babát, tettét agresszív kommentárokkal kísérte, a második csoport ugyanezt a jelenetet látta filmen, a harmadik csoportban a filmbeli alak rajzfilmhős volt, a negyedik csoport kontrollként szolgált, nekik semmilyen jelenetet nem vetítettek. A kísérletet követően a gyerekek szabadon játszottak, reakciójukat megfigyelők rögzítették: Az agresszív magatartásformák növekedését tapasztalták az első három csoportnál, ugyanakkor a kontrollcsoportban nagyon kevés erőszak volt tapasztalható. Számos hasonló típusú kísérlet (leírásukat tartalmazza a könyv) a következő eredményeket mutatta:

1. Az erőszakos filmek megnövelik a néző agresszivitását, különösen akkor, ha ez utóbbi egyébként is hajlamos az agresszióra
2. Ha a küzdelem győztese szimpatikus, és a néző azonosul vele, akkor megnő az agresszivitás mértéke
3. A filmezett valóságos erőszak több agresszivitást vált ki, mint a fiktív erőszak.

A kötetben ismertetik a Mons-i Egyetem Szociálpszichológiai Tanszékének egyik kísérletét: a kutatók a filmezett erőszak hatásait vizsgálták terepen. A négy-hat évesek körében vetített, erőszakos jeleneteket is bemutató rajzfilmet követően az óvónő megbeszélte a film tartalmát a gyerekekkel. Az agresszivitás csökkent, valószínűleg azért, mert a gyerekeknek lehetőségük adódott megszabadulni a vetítés alatt felgyülemlett feszültségüktől.

Az általános iskolákban a filmet követő megbeszélés mellett újabb technikát is alkalmaztak: a film előzetes ismertetését. Ennek a módszernek az volt a célja, hogy felkészítse a fiatal nézőt az erőszakos jelenetekre. Így ez utóbbi képes volt védekezni, kevésbé befolyásolták az erőszakos képek.

A tanulmány ismerteti a film kiváltotta fizikai és szóbeli agresszivitás viszonyát, a szociális viselkedésmódokban bekövetkező változásokat, az egyéntől függő különbözőségeket.

A kísérleteket kiterjesztették a tizennégy-tizenhétéves korosztályra is. A kétszázötven gyermek részvételével végzett tanulmány legfontosabb megállapítása szerint együttesen kell alkalmazni a film előzetes ismertetését és az azt követő megbeszélést. Ez a stratégia bizonyult a leghatékonyabbnak a filmezett erőszak következményeinek csökkentésében, sőt megszüntetésében.

A könyv negyedik fejezete a „Bevezetés a mozi világába” elnevezésű programot ismerteti az olvasóval.

A felkészítő program egyrésztől megismerteti a nézőt a filmgyártás technikáival és kifejezésmódjaival, másrésztől segíti a tanulót, hogy elgondolkozzon a film tartalmán, illetve az alkalmazott technikán. A passzív fogadót aktív nézővé alakítja, aki képes ítélni a levetített képsorok felett.

A munka feltételezte, hogy a filmgyártási technikákba való-bevezetés hatékonyabb prevenciót jelent, ha összekapcsolódik a film ismertetésével és a vetítést követő kollektív megbeszéléssel.

A kísérletet nyolc és tizennégy éves tanulókkal végezték 1984 októberétől 1985 februárjáig. Az osztályokat tizenöt percen keresztül figyelték a filmvetítés után. Hogy a passzivitást elkerüljék, arra kérték a gyerekeket, hogy kitüntetett figyelemmel kísérjék az egyik vagy másik képsort, elemezzék, értelmezzék vagy értékeljék a hős viselkedését. A vetítést követő beszélgetés során a nézők gyorsan magukhoz vették a beszélgetés irányítását, a pedagógus szerepe csökkent. A filmgyártási technikákba való bevezetés során az alapvető eljárásokról kaptak információt a gyerekek (a különböző képekről, a kameraállásokról, a kameramozgásokról, a trükkökről). Javasolták a tanulóknak, hogy válasszanak ki egy megrázó jelenetet későbbi elemzéséjükben. A filmet követő beszélgetés alkalmával arra kérték a résztvevőket, hogy fejezzék ki véleményüket, érzelmeiket és fogalmazzák meg az esetleges kritikákat. Majd visszatértek a nézők nagy többsége által kiválasztott „megrázó” jelenet elemzésére. A módszer kettős célú volt: egyrészt rávezetni a gyerekeket arra, hogy aktívan nézzenek filmet, másrészt megfosztani az erőszakos jeleneteket misztikus tartalmuktól.

A kísérlet azt is vizsgálta, hogy a fiúk érzékenyebben reagálnak-e a televízióban látott erőszakra, mint a lányok.

A középiskolákra is kiterjesztett programban Frydman professzor és munkatársai kimutatták, hogy az alkalmazott preventív eljárásnak középtávon is pozitív hatása van.

A program intézeti körülmények között is alkalmazásra került, bírósági döntés következtében elhelyezett fiatalok körében, akik közismerten agresszívebbek, mint hasonló korú társaik. A kísérlet részletes leírásáról az ötödik fejezetben olvashatunk.

Frydman professzor megállapítása szerint az erőszakos filmek okozta agresszivitás-növekedés sokkal számottevőbb volt, mint a többi csoportnál. A preventív stratégiák ugyanolyan hatékonyak bizonyultak, mint a megelőző tanulmányokban. A filmgyártási technikákba való bevezetés, a film ismertetése és a film együttes megbeszélése megszüntette vagy jelentősen csökkentette a kiváltott agressziót. Az eredmények a foglalkozások megszakitása utáni időszakban, középtávú megfigyelés során is kimutathatók voltak.

A médiákra való nevelés lehetőségeiről tájékoztat a könyv utolsó előtti fejezete. Sajnos semmi esély sincsen arra, hogy a filmezett erőszak csökkenjen, még ha számos szakember fejezi is ki ebbéli óhaját. A fiatal óhatatlanul szembesül a televíziós erőszakkal, ezért a társadalom kötelessége felkészíteni őt erre. „Ha egy óceán partján kell élnünk, ahelyett,

hogy falat emelünk az óceán köré, jobban tesszük, ha megtanítjuk a gyerekeinket úszni” – mondja egy bölcs közmondás.

Azokat a feltételezéseket, amelyek szerint az erőszak látványa lehetővé teszi az egyed megszabadulását saját agresszivitásától, a professzor többször is cáfolta kutatásaiban.

Az audiovizuális nevelésnek az iskolai rendszerbe kell beépülni. A gyerekeknek meg kell tanítani elemezni a dokumentumokat, aktívvá, éberré kell tenni őket, arra ösztönözni, hogy kérdéseket tegyenek fel a 'kép retorikájáról és az alkalmazott technikáról, ezáltal minden esélyük meg' lesz arra, hogy urai legyenek a helyzetnek. A médiára nevelést az óvodai oktatás végén el kell kezdeni, és folyamatosan fenn kell tartani az általános és középiskolában. Az ajánlott módszerekről a szerző példákkal illusztrált részletes leírást közöl.

„A preventív stratégiák alkalmazása során megfigyelt hatások egybe-hangzósága arra ösztönöz bennünket, hogy a kapott eredményeket kiszélesítsük és a program általános bevezetését javasoljuk az ország összes iskolájában” – írja Marcel Frydman könyvének konklúziójában.

A nálunk is aktuális problémát felvető könyv megszívlelendő olvasmány.

(Television et violence 7 Bilan et reponses anx questions des parents et educateurs, Les Editions Medicales et Paramedicales de Charleroi, 1996)
(Puskás)